

Влада народу єдина, суверенна, і, у теж час, розділена між самим народом (безпосередні форми її здійснення), державою, місцевим самоврядуванням і громадянським суспільством (опосередковані форми здійснення влади народу) [5, с. 149].

Всі інститути і посадові особи держави набувають своїх повноважень на здійснення державної влади в результаті вільного волевиявлення народу, що надає легітимність владі держави. Систему державної влади в соціальному аспекті можна розглядати як єдність умов реалізації основних прав і свобод громадян, оскільки ця реалізація багато в чому залежить від принципів організації самої державної влади, які служать передумовою ефективності основних прав. Основні права реальні лише усередині державно-організованої спільноти, в рамках якої вони отримують юридичне закріплення і захист. Проте в самому забезпеченні прав громадян ще не закладені гарантії єдності системи державної влади. Як правильно відзначають німецькі державознавці, фундамент державної єдності ґрунтується на базі контактів громадян один з одним. Державна єдність виступає як прояв солідарності громадян. [6, с. 221-222]

Така єдність порушується, коли органи і посадові особи державної влади переслідують неоднакові цілі, ведуть боротьбу за свої пріоритети, по-своєму тлумачать конституційні цільові установки, пропонують різні способи їх реалізації. Сьогодні єдність державної влади в організаційно-правовому аспекті - це структура держави, побудована на основі загальних принципів, єдина політика, що проводиться державними органами, принципово єдині методи їх діяльності. В сьогоденній Україні всі органи держави проводять врешті-решт спільну політичну лінію, що визначається з одного центру (в нашому випадку - Президентом та парламентською коаліцією). Єдина політика державних органів виражається в єдиній політиці законотворчості, державного управління та контролю, в наявності механізмів координації діяльності представницьких інститутів.

Література

1. Сравнительное конституционное право - М.: Манускрипт, 1996. - 729с.;
2. Чиркин В.Е. Основы государственной власти: Учеб.пособие. / В.Е. Чиркин - М.: Юристъ, 1996. - 110с.
3. Ильин И. А. // Собрание сочинений : в 10 т. / И.А Ильин [сост. и коммент. Ю. Т. Лисицы]. - М. : Рус. кн., 1993 - Т. 4 - 1994. - 620, [1] с.
4. Тихонов В. Н. Идеи П. Д. Юркевича о государстве и праве в контексте современности : монография / Тихонов В. Н. - Луганск : РИО ЛАВД, 2003. - 304с.
5. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. юрид. закладів і фак. / [Таций В.Я., Погорілко В.Ф., Тодика Ю.М., Бурчак Ф.Г., Грошевой Ю.М.]; ред. В.Я.Таций — К. : Український центр правничих студій, 1999. — 376с.
6. Государственное право Германии: Сокр. пер. нем. семитомного издания / [Арним Г. Г. Ф., Баргльшпергер Р., Бетге Г., Блюмель В., Буллингер М.]; олт.ред. Б.Н. Топорнин— М.: ИГПАН, 1994. —

УДК 342.9 (0765)

Гончарук С. Т.
професор кафедри конституційного і
адміністративного права ЮІ НАУ,
кандидат юридичних наук, професор

ПИТАННЯ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Як відомо, адміністративне право є однією з провідних, базових галузей українського публічного права, нормами якого регулюються суспільні відносини переважно управлінського характеру, що складаються здебільшого у сфері публічного управління в процесі функціонування виконавчої влади та у сфері місцевого самоврядування, які передусім пов'язані зі створенням належних умов для забезпечення реалізації конституційних прав, свобод та інтересів громадян. Сьогодні вітчизняне адміністративне право зазнає значних змін щодо свого призначення, змісту, форм та методів правового регулювання та інших принципових положень. Зокрема, враховуючи закріплену в Конституції України нову роль держави у відносинах з людиною, відповідно до якої зміст і спрямованість діяльності держави визначають права і свободи людини та їх гарантії, соціальна роль адміністративного права в цілому набуває нового суспільного змісту та характеру. З урахуванням цього професор Авер'янов В.Б. запропонував навіть перейменувати адміністративне право в *сервісно-обслуговуюче*, пов'язане здебільшого з наданням *управлінських послуг*¹⁸.

У зв'язку з цим для адміністративно-правової теорії і практики суттєве значення сьогодні має дослідження питань щодо системи принципів адміністративного права. Під **принципами** адміністративного права розуміють *основоположні засади, керівні ідеї, що виражають суть, правову природу, головні цілі та призначення цієї галузі права, а також характеризують особливості її правового впливу на суспільні відносини та закономірності її розвитку*. Слід зауважити, що проблема принципів вітчизняного адміністративного права в адміністративно-правовій теорії на сьогодні є ще малодослідженою¹⁹. Це зумовлюється, зокрема тим, що система цих принципів динамічна і змінюється разом з еволюційною трансформацією соціально-економічного і політичного розвитку нашого суспільства.

В сукупності принципів адміністративного права прийнято виділяти групу *основних, загальних принципів* та групу *спеціальних принципів*. Загальні принципи властиві для всієї цієї галузі, характеризують фундаментальні засади механізму адміністративно-правового регулювання суспільних відносин в цілому. Як правило, вони базуються на положеннях Конституції України і принципових засадах вітчизняної правової системи. Спеціальні принципи ґрунтуються на базі основних, враховуючи та деталізуючи їх, і характеризують основні положення, особливості та

¹⁸ Див.: Авер'янов В.Б. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції // Право України. - 2006. - №5. - С. 11-17.

¹⁹ Див.: Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник у 2 т. - Т. I. Заг. частина // Юр. думка. 2004. - С. 81

правову природу окремих підгалузей та інститутів адміністративного права, мають конкретизуюче, допоміжне призначення (це, зокрема, принципи службового, адміністративно-деліктного, адміністративно-процесуального права та ін.).

До системи *загальних принципів адміністративного права*, на наш погляд, слід відносити наступні принципи:

– *законності* – (враховуючи те, що адміністративне право є деталізуючим і конкретизуючим продовженням конституційного права, значною мірою призначене для правового забезпечення діяльності публічної адміністрації, його предметом виступають переважно суспільні відносини в сфері публічного управління, яке має підзаконний характер, а також те, що великий масив нормативних джерел цієї галузі права також має підзаконний (здебільшого відомчий) характер, даний принцип адміністративно-правової галузі має важливе, непересічне значення);

– *соціальної спрямованості (пріоритету прав, свобод та інтересів громадян)* – (принцип враховує положення ст. 3 Конституції України, яка закріплює нову роль держави у відносинах з людиною, відповідно до якої утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. У цьому зв'язку соціальна роль адміністративного права сьогодні в цілому набуває нового суспільного змісту, а саме: першочерговим і основним призначенням його норм повинно бути правове забезпечення умов щодо практичної реалізації конституційних прав і свобод громадян, надання їм різноманітних управлінських послуг, а також виконання ними покладених на них обов'язків у різних сферах і галузях суспільного життя);

– *рівності громадян та національностей перед законом* – (цей принцип означає, що в Україні відповідно до положень Конституції України та існуючого адміністративного законодавства відсутні будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, національності, статі, соціального походження, політичних чи релігійних переконань тощо. За окремими виключеннями (насамперед щодо іноземних громадян) відповідно до чинного адміністративного законодавства всі громадяни мають рівні права та обов'язки у сфері адміністративно-правового регулювання, однаково відповідають перед законом);

– *демократизму* – (з розширенням в Україні демократичних засад у всіх сферах суспільного життя цей принцип сьогодні також набуває вагомого значення; він відображає рівень активної участі в управлінні державними справами, в формуванні правової політики держави як окремих громадян, політичних партій та інших об'єднань громадян, так і народу в цілому – як безпосередньо, так і опосередковано);

– *гуманізму і справедливості* – (цей принцип пов'язаний з домінуванням в адміністративно-правовому регулюванні загальнонародських цінностей, врахуванням в адміністративному законодавстві рівних для всіх природних прав і свобод людини; це особливо важливо у випадках застосування уповноваженими на те органами заходів адміністративного примусу, охорони життя і здоров'я, честі і гідності людини, забезпечення громадської безпеки, створенні належних умов для надання адміністративних послуг тощо);

– *взаємної відповідальності держави та особи* – (витікає з того, що не тільки особа відповідальна перед державою, але і держава відповідальна перед особою, суспільством в цілому. Держава і особа пов'язані між собою взаємними правами і

обов'язками: при порушенні особою адміністративно-правових вимог вона несе юридичну відповідальність перед державою, а при невиконанні або порушенні державою в особі її владних суб'єктів обов'язків перед особою вона також повинна нести правову відповідальність в установленому порядку, зокрема в порядку адміністративного судочинства);

– *універсальність та багатофункціональність* – (правовий вплив норм адміністративного права має всеохоплюючий характер: в певній мірі він торкається всіх сфер суспільного життя, що характеризує універсальність (обширність) предмета його правового регулювання. Крім того, норми адміністративного права залежно від спрямування мають багатофункціональне призначення, у т.ч. організаційно-регулятивне, правоохоронне, правозабезпечувальне, правозахисне та ін.);

– *поєднання законодавчої та підзаконної (відомчої) нормативності* – (з урахуванням того, що органи публічної адміністрації, зокрема Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також Президент України, поряд з правозастосовними наділені і нормотворчими повноваженнями, – для адміністративного права завжди буде характерним численність таких його змішаних, інтегрованих джерел);

– *поєднання різних правових засобів правового впливу з прерогативою владного (імперативного) методу* – (поряд з поступовим розширенням сфери застосування засобів диспозитивного впливу на управлінські відносини – владні, імперативні приписи завжди будуть переважати в арсеналі адміністративно-правових засобів);

– *публічність* – (як уже підкреслювалось, переважна більшість суспільних відносин, які формують предмет адміністративного права, складаються в сфері публічного управління, носять публічний (загальносуспільний) характер, тобто є *публічними*. Відповідно, адміністративне право, поряд з конституційним, є однією з найбільш яскраво виражених галузей публічного права).

Слід зауважити, що деякі з названих принципів тісно поєднані з характерними ознаками та принципами державного управління як базової матерії його предмета, що, на нашу думку, є закономірним.

Список використаної літератури

1. Конституція України. - К., 1996.
2. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник у 2 т. – Т. 1. Заг. частина // Юр. думка. 2004. – С. 81.
3. *Авер'янов В.Б.* Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції // Право України. - 2006. - №5. – С. 11-17.